
KRITIKAI SZEMLE

KÖNYVBEMUTATÓ

A Forum Könyvkiadó 1995. szeptember 28-án népes közönség előtt bemutatót tartott legújabb könyveiből a kiadóház klubjában. Az alábbiakban az ott elhangzott szövegeket tesszük közzé.

Ebből az alkalomból Fodor Gábor, a Magyar Köztársaság művelődési minisztere levelet intézett a kiadóhoz:

„Tisztelt Bordás Győző!

Köszönettel vettem meghívását az újvidéki Forum Könyvkiadó könyvbemutatójára, de elfoglaltságom miatt nem tudok Önökhöz utazni.

A minisztérium vezetése jelentős eredménynek tartja, hogy a határon túli magyar irodalom támogatására fordítható összegből az újvidéki Forum Kiadó által kiváló művek megjelenését segíthette elő.

A bemutatásra kijelölt kötetek a vajdasági magyar irodalom jelzései, a szomorú helyzetben bátorító példái annak, hogy néha még a »háborúban sem hallgatnak a múzsák«.

A könyvbemutatón megjelenteket tisztelettel köszöntöm.

Budapest, 1995. szeptember 25.

FODOR Gábor”

SZENTELEKY KORNÉL: SZERELEM RÓMÁBAN

A Forum Könyvkiadó Hagyományaink sorozatának 15. köteteként jelent meg a közelmúltban Szenteleky Kornél *Szerelem Rómában* című kötete, mely egybegyűjtött verseit, lírai prózáit és versfordításait tartalmazza, melyeket az író 1922-től haláláig, 1933-ig írt. A könyv anyagát összegyűjtötte, az utószót és a bibliográfiai tájékoztatót Bori Imre írta, a szövegeket Toldi Éva gondozta.

E könyv Szenteleky összegyűjtött műveinek harmadik kötete. Benne látnak először napvilágot egybegyűjtött versei, útleírásai, kisprózái és versfordításai.

A Szenteleky halála óta eitelte hatvankét esztendő olyan időbeli távlatot jelent, amely lehetővé teszi e művek tárgyilagos értékelését, de egyúttal azt is, hogy mind a vajdasági kontextusba, mind pedig a korszak egészének közegébe behelyezve gondoljuk át e műveket. Bori Imre a kötet utószavában arról számol be, hogy a kortársakat Szenteleky Kornél, a költő érdekelte elsősorban, és Fekete Lajos méltatását idézve emeli ki azt a kettősséget, mely versei élményvilágára jellemző: a messzi szépségek utáni csillapíthatatlan vágyat és a honi elmaradottság disznóóltól búzló vaskos valósága fölötti kétségbeesést. A Szenteleky halála utáni évtizedekben versei, útirajzai és lírai kisprózái gyorsan elfelejtődnek, irodalomszervezői munkássága kerül előtérbe. Ez a vállalkozás azonban ma már az irodalomtörténet tárgykörébe tartozik.

A mai olvasó számára alighanem azon a metszésponton szólíthatók meg versei a legközvetlenebbül, ha azt tartjuk szem előtt, hogy Szenteleky Pestről távozva óhatatlanul eltávolodik, Bányai Jánost idézve, a magyar irodalom színes és tartalmas (irodalmi) témakörétől és formai keretétől, s a vajdasági magyar irodalom szervezőjeként szembe-sülni kénytelen a szellemi ugartörés számtalan konkrét feladatával. Ami elvágyódásként fogalmazódik meg verseiben, az valójában az eleven hagyományból való kiszakadás következménye. Mert ugyancsak Bányait idézve, ami a *Hét* körében, a fővárosi kávéházakban még teljességében vállalható életvitel és szemléletmód, az az anyaországtól országhatárral leválasztott Vajdaságban az elvesztett paradicsom, az elrejtőzött álomvilág térségeibe tevődik át. Ez a „kettős jelentésszint” jellemzi nemcsak verseit, de útirajzait és lírai kisprózait is.

Mindehhez még azt kell hozzáfűzni, hogy e feloldhatatlan kettősség nem sajátosan vajdasági jelenség a két háború közti időszakban, nem is csak sajátosan kisebbségi élmény és tapasztalat. Nemcsak Magyar Ugar volt és lehet, és nemcsak a Vajdaság írói kényszerültek *ugartörésre*, hanem Európa valamennyi peremvidékére és Komp-országára ez volt jellemző, s időről időre ez jellemző máig is.

E kettősség megszenvedett tapasztalatának vállalása teszi fontos dokumentumokká Szenteleky verseit, útirajzait és kisprózait. Jobb darabjainak esztétikai értéke is, a „láz iromba vörös kucsámja”-ként, ebből a kettős jelentésszintből izzik fel.

JUHÁSZ Erzsébet

HERCEG JÁNOS: MULANDÓSÁG

Mínél tovább nézegetem Herceg János könyvének borítóján Hangya András festményét, annál bizonyosabb vagyok benne, hogy a szomorúság hangjait hallok, az örökkévalóság tiszta hangjait szólaltatják meg a hangszerek. Leginkább erről tudnék most beszélni a *Mulandóságról* szólva. Az elmúlás szomorúságáról. Mert ómen lett ez a cím, baljós előjel; mindannyian éreztük ezt már akkor is, amikor először mutattuk be a könyvet tavaly októberben az Újvidéki Színházban. Én akkor láttam Herceg Jánost utoljára.

S szomorúak lehetünk azért is, mert tudjuk, ez Herceg János utolsó könyve, s aki egy kicsit is ismeri alkotó módszerének természetét, tudhatja, nem kerül elő újabb, közöletlen kézirat. Befejezett az életmű. Visszatekinthetünk immár az egész életútra. Mint ahogy Herceg János is kedvelte a visszapillantást, nem véletlenül *Visszanéző* egyik kötetének a